

Алієв Р. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету оборони України;
начальник науково-дослідної лабораторії
науково-дослідного відділу
Інституту стратегічних комунікацій*

Полтораков О. Ю.,

*кандидат політичних наук, старший дослідник
Національного університету оборони України;
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
науково-дослідного відділу
Інституту стратегічних комунікацій*

«СТРАТЕГІЧНА ПРАВОВА КУЛЬТУРА»: ВІД КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ДО ОПЕРАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню «стратегічної культури», яке здійснюється в рамках конструктивістського напрямку суспільствознавчих досліджень в якості перспективного інструменту для філософсько-правового осмислення безпекової політики сучасних національних держав. Аргументується, що «стратегічна культура» виступає як єдиним стратегічним базисом, що визначає характер і напрями розвитку національних цінностей, визначає цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки України, так і критично значущим «зовнішнім контуром», в рамках якого приймаються важливі державні рішення та реалізуються значущі національні стратегії. Особливо артикулюється, що «стратегічна культура» в цьому сенсі дуже тісно корелюється із «правовою культурою» - як співставним суспільно-нормативним базисом збереження національної ідентичності та забезпечення національно-державного розвитку.

За результатами попереднього критичного аналізу сучасних досліджень засвідчується: з одного боку достатньо значна увага науковців до соціокультурних (ціннісних і т.п.) аспектів державної діяльності, але з іншого – брак науково-пошукової до досліджень доктринального (суто політико-правового) характеру, що здійснюються на перетині проблематик «стратегічної культури» та «правової культури», зокрема в практично-прикладному фокусі розгляду її головної та ключової засади – відповідальності за наслідки прийнятого рішення, що полягає у гарантуванні реалізації національних інтересів, які складають основу забезпечення національної безпеки України.

Акцентуалізується, що на перетині концептів «стратегічної культури» та «правової культури» лежить явище/феномен, який пропонується визначити в термінах «стратегічної правової культури». Пропонований концепт «стратегічної правової культури», в свою чергу, потребує подальших досліджень: як теоретичного, так і практичного характеру: як теоретичної (ре)концептуалізації (в аксіологічних термінах суспільствознавчого/правового конструктивізму), так і подальшої практичної операціоналізації (в праксіологічних термінах «відповідальності»).

Для належного забезпечення функціонування системи правового забезпечення національної безпеки України пропонується: (1) враховуючи організаційні чинники сис-

теми правового забезпечення національної безпеки, підвищити якість підготовки необхідних фахівців для органів законодавчої влади, правосуддя та правоохоронних органів, у тому числі у військовій сфері, шляхом розробки та впровадження в освітню діяльність профільних ВВНЗ загальних курсів із «стратегічної культури» та спеціальних (факультативних) курсів із «стратегічної правової культури»; (2) на інституційному рівні системи правового забезпечення національної безпеки України запровадити ефективний політико-правовий механізм притягнення стратегічного співтовариства до юридичної відповідальності за неналежну підготовку та негативні наслідки прийняття принципово важливих воєнно-правових рішень, який відповідає загальним нормам та принципам «стратегічної правової культури» України.

Ключові слова: стратегічна культура, правова культура, «стратегічна правова культура», державне управління, національна безпека, національні інтереси, правова відповідальність, сектор безпеки, Сили безпеки й оборони, стратегічні комунікації.

Постановка проблеми. Загальний розвиток сучасної держави, в т.ч. в її суто правовому вимірі, багато в чому аксіологічно (ціннісно) задається певною «стратегічною культурою», яка тісно корелюється із «національною ідеєю» та ґрунтується на базових «національних цінностях», в т.ч. політико-правового [5] та суто правового характеру [7]. Так, зокрема, в контексті тлумачення принципу «верховенства права» Конституційний Суд України артикулював, «що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України» [4].

Відповідні «національні цінності», які виступають підґрунтям «стратегічної культури», в свою чергу, відображають загальне ставлення та традиційні підходи відповідного суспільства (етнос, нації, держави) та його політико-правового істеб-

лішменту щодо таких принципових питань як цінність/гідність людського життя, загальна специфіка суспільних інститутів (сім'ї, школи, армії і т.п.) тощо [11, с. 126]. Окреме місце займає ставлення державно-політичних (владних) еліт до норм та принципів міжнародного права [Пор. 15], а передусім законів та звичаїв війни (т.зв. «права війни») [19] та міжнародного гуманітарного права. (В цьому сенсі сучасне українсько-російське збройне протистояння є в т.ч. протистоянням як «геостратегічних наративів» [Див. 9], так і «стратегічних культур» [6; 20].)

Це, в свою чергу актуалізує необхідність більшого залучення конструктивістського підходу (який вже відносно давно закріпився у суспільствознавчих дослідженнях [8; 16]) до дослідження значущих державно-правових питань теоретичного характеру (до яких тяжіє проблематика «стратегічної культури») та політико-правових завдань практичного характеру (до яких тяжіє проблематика «правової культури»).

Стан дослідження свідчить з одного боку – про достатню значну увагу науковців до соціокультурних (ціннісних і т.п.) аспектів державно-правової діяльності [5; 7], але з іншого – відчувається брак науково-пошукової уваги до тематики доктринального (суто політико-правового) характеру, що здійснюються на перетині проблематик «стратегічної культури» [11; 16; 19–21] та «правової культури» [7], зокрема в практично-прикладному фокусі розгляду її головної та ключової засади – відповідальності за наслідки прийнятого рішення, що полягає у гарантуванні реалізації національних інтересів, які складають основу забезпечення національної безпеки України.

Метою статті є попередні: (1) політико-правова концептуалізація природи виникнення, трансформації та взаємодії «стратегічної культури» і «правової культури» як єдиного цілого, та (2) нормативно-правова операціоналізація цього явища/феномену, в фокусі (3) визначення його інституційно-правового впливу («інститут відповідальності» [2]) (на конкретні напрями реалізації державної політики) в якості специфічного «інструменту тиску» на систему прийняття політико-правових рішень щодо питань національної безпеки.

Виклад основного матеріалу

1. «Стратегічна культура»: політико-правова концептуалізація

Базована на відповідних суспільних цінностях та колективних уявленнях, «стратегічна культура» визначає принципові засади відносин між державною/владою та народом/суспільством, зокрема загальну парадигму цивільно-військових відносин [21], а також відносини держави із воєнно-політичними союзниками та міжнародними партнерами [11; 16]. Окреме значуще місце займають питання суспільно-правового плану – пов'язані із «національною ідеєю» усталені колективні уявлення, в т.ч. суб'єктивного, стереотипізуючого, емоційного тощо характеру. Ці бачення та уявлення неявно (в т.ч. в термінах суспільної підтримки, розуміння/толерування чи, принаймні, виправдання), але значуще (інколи навіть критично) впливають на артикуляцію державним істеблшментом загальних «національних проєктів», в т.ч. політико-правового характеру (на кшталт інтеграції в НАТО та ЄС [17]). Вони також опосередковано визначають вибір ресурсів та засобів, за допомогою яких можна відстоювати національні інтереси, забезпечувати національну безпеку та реалізовувати національні/державні стратегії, в т.ч. воєнні [6] та зовнішньополітичні [16].

Загальна сфера охоплення «стратегічної культури» носить достатньо широкий характер: починаючи із загальних концепцій (основних напрямів) або «великих стратегій» та їх ключових складових (національної безпеки, воєнної, інформаційної і т.п.) – і закінчуючи «інституційною пам'яттю» [10] та практиками діяльності відповідних державних інституцій (збройних сил, правоохоронних та (контр)розвідувальних і т.п. органів [15] та ін.).

Саме «стратегічна культура» забезпечує сталість підходів та тяглість традицій державного управління та, зокрема, концепцій застосування збройних сил та правоохоронних органів (спецслужб). В цьому сенсі загальні норми та принципи «стратегічної культури» є відносно сталими та лише опосередковано прив'язаними до динамічних реалій партійних, електоральних, зовнішньополітичних [16] та інших процесів суспільного буття та повсякденної діяльності державних інституцій (кадрово-адміністративних або нормативно-правових змін тощо).

2. «Стратегічна культура»: нормативно-правова операціоналізація

В умовах збройної агресії російської федерації проти України, принциповим питанням є визначення політико-правових наслідків та встановлення відповідальності за прийняття рішень суб'єктами (в межах державних інституцій) [1–2], що здійснюють свою діяльність у системі правового забезпечення національної безпеки, яка в подальшому з точки зору організаційної складової набуває ознак «стратегічної правової культури», що віддзеркалює вольове та свідоме ставлення до проблемних питань національної безпеки представників «стратегічного співтовариства» [12]. Розглядаючи «стратегічну правову культуру» крізь призму правової культури, слід зазначити, що в загальному розумінні правова культура – це система духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права, що охоплює всю сукупність найважливіших ціннісних компонентів правової реальності в її розвитку (право, правосвідомість, правовідносини, правопорядок, нормотворчість, правозастосовна та інша правова діяльність).

Суб'єктами правової культури є особа і суспільство, які перебувають у взаємозв'язку. Правова культура особи виражається у трьох вимірах: (1) правових культурних орієнтаціях; (2) діяльності по їх реалізації; (3) результатах реалізації цих орієнтацій. Перший з указаних намірів передбачає освоєння особою знань, умінь і навичок користування правом. Другий – творчу діяльність особи у правовій сфері, в процесі якої вона набуває або розвиває свої правові знання, уміння і навички, ідеї та почуття. Третій вимір виражає внутрішній потенціал правової культури [18, с. 37].

Враховуючи всі три виміри правової культури та застосовуючи їх як «рамку/матрицю», останню можна накласти на діяльність суб'єктів, які забезпечують функціонування системи правового забезпечення національної безпеки України. Це підводить до попереднього висновку, що «стратегічна правова культура» є певним відносно «автономним» різновидом, специфічним відгалуженням «правової культури», а одночасно – окремим різновидом «стратегічної культури», яка відображається в особливостях діяльності суб'єктів прийняття та реалізації військово-правових рішень, спрямованих на захист національних інтересів від потенційних і реальних загроз.

Схематично залежність «стратегічної правової культури» від «правової культури», а на найвищому рівні – також і від

«стратегічної культури», можна визначити наступними схемами (рис. 1 та рис 2. відповідно).

Розглядаючи «стратегічну правову культуру» як двоєдиний «гібрид» стратегічної та правової культури, слід виходити з того, що під стратегічною культурою розуміється передусім здатність «стратегічного співтовариства» як суб'єкта прийняття і реалізації в т.ч. військово-правових рішень [12], до якого попередньо відносять діючих і відставних військових, чинне вище військове командування, цивільних фахівців різних профілів, зацікавлених політичних та суспільних діячів, а також значущих «агентів впливу», передбачати тривалі наслідки своїх рішень і приймати їх, оцінюючи їх, переосмислюючи широкий спектр конкуруючих поглядів в умовах розгортання складних і динамічних процесів («туман війни») з досить непередбачуваними наслідками [11, с. 125]. На погляд авторів, цей «дар передбачення» наслідків своїх рішень – в т.ч. в термінах готовності до відповідальності (згадаймо, зокрема, з одного боку – т.зв. «Будапештський меморандум» 1994 р., а з іншого – Угоду про Асоціацію України з ЄС, невідомо якої сумнозвісним «режимом Януковича» спричинило «революцію гідності») – особливо критично актуалізується в умовах широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України.

Враховуючи вищезазначене, саме «стратегічне співтовариство» (наприклад, військово-політичне керівництво та вище військово командування) у контексті правового забезпечення національної безпеки України мають нести персоналізовану відповідальність за підготовку та прийняття принципово важливих рішень і реалізацію базованих на них середньострокових та довгострокових державних програм, у персоналіфо-

ваному значенні, що безпосередньо впливає на формування «стратегічної правової культури» та вимагає відповідної уваги стосовно підготовки тих осіб, які мають здійснювати свою діяльність у системі правового забезпечення національної безпеки [3, с. 184].

Критично необхідно також визначитись із таким значущим питанням, до якого виду відповідальності слід притягувати стратегічне співтовариство за підготовку та прийняття принципово важливих рішень у системі правового забезпечення національної безпеки України.

Авторський погляд щодо притягнення до відповідальності за наслідки підготовки та прийняття рішення пропонуємо наочно окреслити такою схемою, рис. 3.

3. «Стратегічна культура»: інституційно-правовий вимір

«Стратегічна правова культура», в її (попередньому) авторському розумінні/тлумаченні, – це поєднання здатності (тобто компетентності) та можливості передбачення наслідків своїх прийнятих рішень, і як результат діяльності – відповідальність, яка має бути підґрунтям функціонування системи правового забезпечення національної безпеки України.

«Стратегічна правова культура» є характерною сутнісною ознакою певної професійної групи «стратегічного співтовариства» – у складі тих чи інших інститутів системи правового забезпечення національної безпеки, що характеризується відповідним рівнем підготовки та здатності реалізувати знання, практичні навички фахівцями у системі правового забезпечення національної безпеки. Важливим моментом стратегічної правової культури є глибоке, правове розуміння необхідності притягнення до відповідальності за наслідки прийнятого

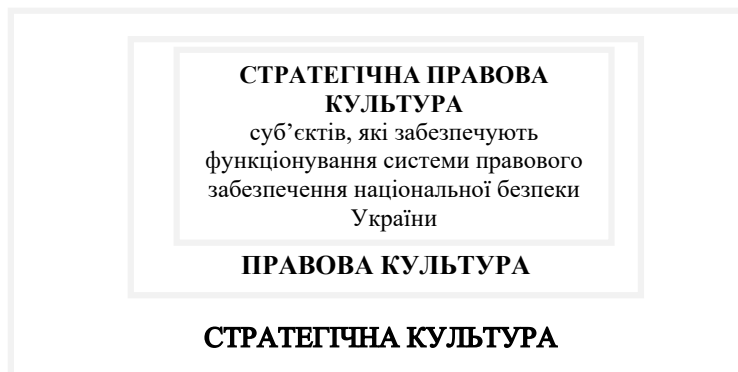

Рис. 1. Система стратегічної культури (внутрішній вимір)

СТРАТЕГІЧНА КУЛЬТУРА	ПРАВОВА КУЛЬТУРА
СТРАТЕГІЧНА ПРАВОВА КУЛЬТУРА суб'єктів, які забезпечують функціонування системи правового забезпечення національної безпеки України	
<i>Воєнна організація та правоохоронні органи</i> (Сектор безпеки)	
<i>Сили безпеки й оборони</i>	

Рис. 2. Система «стратегічної правової культури» (зовнішній вимір)

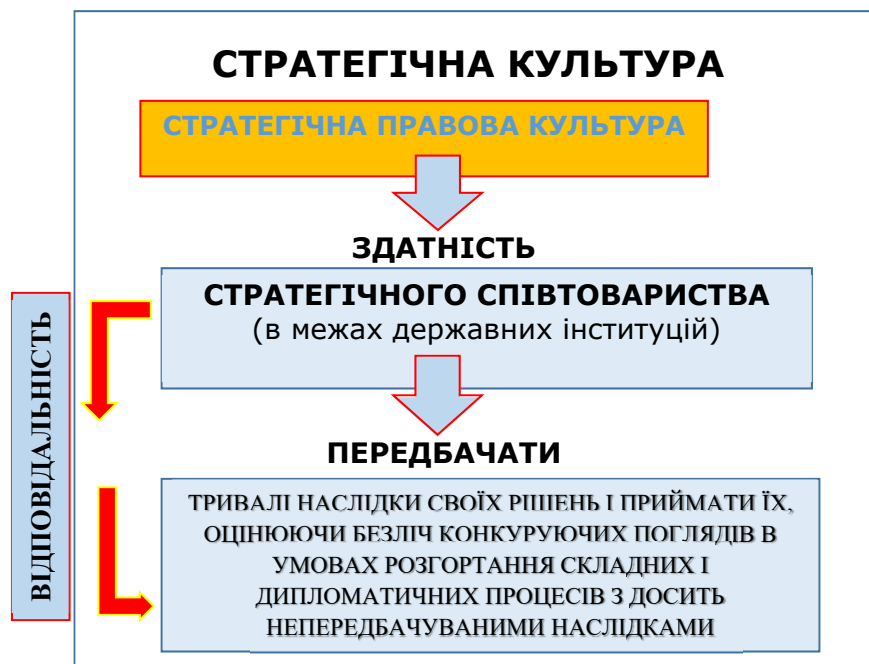

Рис. 3. Схема притягнення «стратегічного співтовариства» до відповідальності

рішення, головним аргументом якої має бути причина, чому саме та на яких правових підставах було прийняте рішення.

Отже, в розрізі захисту найважливіших національних інтересів від потенційних і реальних загроз в Україні назріла необхідність у наукових дослідженнях системи інституалізації стратегічної правової культури в частині притягнення певної професійної групи «стратегічного співтовариства» до персоналізованої відповідальності за наслідки прийнятого рішення. З огляду на це система правового забезпечення національної безпеки певною мірою відстала від тих кроків, які б мала зробити, насамперед, у законодавчому регулюванні діяльності органів державної влади у сфері національної безпеки, стосовно реалізації ними функцій правотворчості, правозастосування та контролю, де особливо виокремлюється президентський та парламентський контроль за сектором безпеки і оборони. Щодо останньої функції, як приклад контролю, можна навести ситуацію, яка мала місце під час наступу росіян на Харківщині у 2024 році та у відсутності фортифікацій вздовж кордону. Знов ж таки, повертаємось до схеми: здатності та можливості передбачення наслідків своїх прийнятих рішень, і як результат діяльності – відповідальності.

На виконання Указу Президента України від 16 травня 2019 року № 225 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 травня 2019 року «Про організацію планування в секторі безпеки і оборони України»» [13] було проведено оборонний огляд, під час якого було сформовано перелік імовірних сценаріїв виникнення та розвитку кризових ситуацій воєнного характеру, а також здійснено розподіл між складовими сил безпеки і сил оборони відповідальності за організацію планування, реагування на загрози та під час виконання завдань за призначенням.

На сьогодні, перспективна модель Збройних Сил України та інших складових сил оборони у побудові системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України передбачає: а) відокремлення функцій

з формування державної політики у сфері оборони від її реалізації, чітке розмежування повноважень, відповідальності та підзвітності між керівництвом Міністерства оборони України та Збройних Сил України, уточнення функцій та завдань для Міністерства оборони України та Збройних Сил України; б) розмежування відповідальності та підзвітності між органами військового управління Збройних Сил України стратегічного та оперативного рівнів, органів управління інших складових сил оборони [14].

До реалізації завдань за ймовірними сценаріями виникнення та розвитку ситуацій воєнного характеру відповідно до визначених варіантів застосування та розподілу відповідальності залучаються Збройні Сили України, Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Державна спеціальна служба транспорту, сили і засоби Служби зовнішньої розвідки України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Управління державної охорони України.

Реалізація завдань та заходів цивільного захисту під час ведення оборони за ймовірними сценаріями виникнення та розвитку ситуацій воєнного характеру відповідно до визначених варіантів застосування та розподілу відповідальності покладається на єдину державну систему цивільного захисту, її функціональні та територіальні підсистеми та Державну службу України з надзвичайних ситуацій.

Одним із заходом розвитку ефективної системи стратегічних комунікацій, що забезпечить її стійкість та адаптивність до реагування на виклики та загрози є розроблення політики стратегічних комунікацій у силах оборони, яка включатиме організацію, розподіл завдань, відповідальності та процесів відповідно до принципів і стандартів НАТО і передбачатиме інтеграцію стратегічних комунікацій в оперативне планування, підготовку та повсякденну діяльність Збройних Сил України та інших складових сил оборони з метою проведення узгоджених дій.

Висновки. Теорія «стратегічної культури», який активно розвивається в рамках конструктивістського напрямку суспільствознавчих досліджень, є перспективним інструментом для осмислення безпекової та правової політики сучасних національних держав. В цьому сенсі «стратегічна культура» виступає критично значущим «зовнішнім контуром», в рамках якого приймаються важливі державні рішення та реалізуються значущі національні стратегії.

Таким чином, «стратегічна культура» виступає тим єдиним стратегічним базисом, що визначає характер і напрями розвитку національних цінностей, визначає цілі та основні напрями державної політики у сфері національної безпеки України. Вона, в свою чергу, тісно корелюється із «правовою культурою» як співставним суспільно-нормативним базисом збереження національної ідентичності та забезпечення національно-державного розвитку.

На перетині концептів «стратегічної культури» та «правової культури» лежить явище/феномен «стратегічної правової культури», який, в свою чергу, потребує подальших досліджень як теоретичного, так і практичного характеру: як теоретичної (ре)концептуалізації (в аксіологічних термінах суспільствознавчого/правового конструктивізму), так і подальшої практичної операціоналізації (в практикологічних термінах «відповідальності»). Підґрунтям функціонування системи правового забезпечення національної безпеки України є саме «стратегічна правова культура», основа якої полягає у персоналізованій (індивідуальній) відповідальності за підготовку та наслідки прийняття принципово важливих рішень у тих чи інших інститутах системи правового забезпечення національної безпеки.

Для належного забезпечення функціонування системи правового забезпечення національної безпеки України пропонується:

а) враховуючи організаційні чинники системи правового забезпечення національної безпеки, підвищити якість підготовки необхідних фахівців для органів законодавчої влади, правосуддя та правоохоронних органів, у тому числі у військовій сфері, шляхом розробки та впровадження в освітню діяльність профільних ВВНЗ загальних курсів із «стратегічної культури» та спеціальних (факультативних) курсів із «стратегічної правової культури»

б) на інституційному рівні системи правового забезпечення національної безпеки України запровадити ефективний політико-правовий механізм притягнення стратегічного співтовариства до юридичної відповідальності за неналежну підготовку та негативні наслідки прийняття принципово важливих воєнно-правових рішень, який відповідає загальним нормам та принципам «стратегічної правової культури» України.

Література:

1. Алієв Р.В., Панасевич Л.А. Юридична відповідальність у контексті національної безпеки та оборони України // Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи : IV міжнар. наук.-практ. конф., 27 верес. 2023 р.: тези доповідей / Міністерство оборони України, НУОУ. К.: НУОУ, 2023.
2. Бакумов О.С. Структура інституту конституційно-правової відповідальності держави. // Південноукраїнський правничий часопис. 2019. № 4. С. 9-15. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.2.2>.
3. Богущкий П.П. Право національної безпеки та військово-правові сучасні виклики : навч. посіб. / П.П. Богущкий ; Державна нау-

- кова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.
4. Верховенство права // Конституційний Суд України. Офіційний вебсайт. – Режим доступу: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>
  5. Задихайло Д.Д. Системні правові цінності як запорука ефективності виконавчої влади / Д.Д. Задихайло // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Харків : Право, 2007. Вип. 14. С. 158–166.
  6. Лепіхов А.В., Храпач Г.С. Російське воєнно-стратегічне мислення через призму національної стратегічної культури. // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. № 2(63), 2018. С. 124–128.
  7. Максимов С.І. Українська правова культура: ціннісний вимір / С.І. Максимов // Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2007. Випуск 14. С. 15–21.
  8. Мацішина І.В. Конструювання політичної реальності України: Монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2019. 376 с.
  9. Ожеван М.А. Глобальна війна стратегічних наративів: виклики та ризики для України / М.А. Ожеван // Стратегічні пріоритети. 2016. № 4. С. 30–40.
  10. Оргієць О.М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку інституційної пам'яті в органах державної влади : Автореф. дис. ... д. наук з держ. упр. : 25.00.01 / О.М. Оргієць. Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021.
  11. Полтораков О.Ю. Стратегічна культура у функціонуванні системи національної та регіональної безпеки / О.Ю. Полтораков // Стратегічна панорама. Проблеми національної та глобальної безпеки. № 2. 2008. С. 124–128.
  12. Полтораков О.Ю. Стратегічне співтовариство в системі владно-політичних відносин в Україні / О.Ю. Полтораков // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2010. Вип. 19. С. 74–85.
  13. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 травня 2019 року «Про організацію планування в секторі безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 16 травня 2019 року № 225. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2019#Text> (дата звернення: 07.06.2024).
  14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text> (дата звернення: 07.06.2024).
  15. Совва С.М. Особливості, сутність та зміст міжнародної правової культури офіцерів-прикордонників / Совва С. М. // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя, 2010. Вип. 9 (62). С. 137–143.
  16. Стратегічна культура та зовнішня політика України : монографія / за заг. ред. І.М. Ковалюка, О.І. Брусиловської, В.А. Дубовика. Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. 264 с.
  17. Стецюк П. Конституційні зміни щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО (проблеми реалізації) // Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи : збірник матеріалів учасників П'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, 19 листопада 2021 р.) / відп. за вип. В.Б. Ковальчук; упоряд. І.Д. Софінська. Львів: Каменяр, 2022. С. 11–14.
  18. Юридична енциклопедія : в 6-ти тт. / Редкол.: Ю.С. Щечушенко (голова редкол.) та ін. Київ : «Українська енциклопедія», 1998. Т. 5: П–С. 2003. 736 с.

19. Gautam P.K. Ways of Warfare and Strategic Culture // *Defense & Security Analysis*. 2009. Vol. 25, No. 4. pp. 413–423. DOI: 10.1080/14751790903416731
20. Kogoj M. Strategic Culture and the Russian Federation's Engagement in the Russia-Ukraine Conflict // *Contemporary Military Challenges*. 2023. Vol. 25, No. 1. pp. 53–73. DOI: 10.2478/cmc-2023-0005
21. Mackubin T.O. American Strategic Culture and Civil Military Relations: The Case of JCS Reform // *Naval War College Review*. 1986. Vol. 39, No. 2. pp. 43–59.

Aliiev R., Poltorakov O. “Strategic Legal Culture”: from Conceptualization to Operationalization

Summary. The article is devoted to the study of “strategic culture” which is carried out within the framework of the constructivist direction of social science research as a promising tool for philosophical and legal comprehension of the security policy of modern nation-states. It is argued that “strategic culture” is both a single strategic basis that determines the nature and directions of development of national values, defines the goals and main directions of the state policy in the field of national security of Ukraine, and a critically important “external contour” within which important state decisions are made and significant national strategies are implemented. It is especially articulated that the “strategic culture” in this sense is very closely correlated with the “legal culture” – as a comparable social and normative basis for preserving national identity and ensuring national and state development.

According to the results of the preliminary critical analysis of modern research, it is shown that, on the one hand, scholars pay considerable attention to the socio-cultural (value, etc.)

aspects of State activity, but on the other hand, there is a lack of scientific research to the doctrinal (purely political and legal) research which is carried out at the intersection of the issues of “strategic culture” and “legal culture”, in particular, in the practical and applied focus of consideration of its main and key principle – responsibility for the consequences of a decision made, which is to guarantee the realization of the rights of citizens.

It is emphasized that at the intersection of the concepts of “strategic culture” and “legal culture” there is a phenomenon/process which is proposed to be defined in terms of “strategic legal culture”. The proposed concept of “strategic legal culture”, in turn, requires further research: both theoretical and practical: both theoretical (re)conceptualization (in the axiological terms of social science/legal constructivism) and further practical operationalization (in the pragmatic terms of “responsibility”).

To ensure proper functioning of the system of legal support for national security of Ukraine, it is proposed to: (1) take into account the organizational factors of the system of legal support for national security; (2) improve the quality of training of the necessary specialists for the legislature, justice and law enforcement agencies, including in the military sphere, by developing and introducing into the educational activities of specialized higher education institutions general courses on “Strategic Culture” and special (optional) courses on “Strategic Legal Culture”.

Key words: strategic culture, legal culture, “strategic legal culture”, public administration, national security, national interests, legal responsibility, security sector, security and defense forces, strategic communications.